

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΤΡΙΠΤΥΧΟ «ΑΙΔΩΣ, ΑΓΑΠΗ, ΑΓΩΝΙΑ» ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΑΝΤΩΝΗ ΧΑΤΖΗΜΩΥΣΗ

«Αγάπη είναι η εμπειρία θραύσης των αμυνών μας»

Στην εποχή της ραγδαίας ταχύτητας των πληροφοριών, η γνώση και ο φιλοσοφικός προβληματισμός κινούνται σχεδόν παράλληλα... Η θέση του ανθρώπου, δηλαδή τόσο στο κοινωνικό σύνολο όσο και έναντι του εαυτού του, αποτελεί αφενός φιλοσοφική ανησυχία και αφετέρου μια πολύτιμη γνώση ζωής. Στο μικρό και περιεκτικό νέο βιβλίο «Αιδώς, Αγάπη, Αγωνία» (εκδ. Πατάκη) του επικεφαλής καθηγητή του Τμήματος Ιστορίας και Φιλοσοφίας των Επιστημών στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Pepperdine στην Καλιφόρνια Αντώνη Χατζημωυσή συναντάμε μια άκρως ενδιαφέρουσα και συναρπαστική περιήγηση στο τρίπτυχο «Αιδώς, Αγάπη, Αγωνία».

ΞΕΝΙΑ ΣΤΟΥΚΑ
xstouka@e-typos.com

νουν μια κορύφωση αυτογνωσίας: τη γνώση, δηλαδή, της αποτυχίας μας να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις που εγείρονται από τις αξίες που οι ίδιοι ενστερνιζόμαστε.

Η παραδοσιακή θεώρηση της αιδούς ως κάτι εξωγενές, ως κάτι το οποίο επιβάλλεται από τους άλλους σε εμάς ως ενός είδους διαπροσωπική τιμωρία την οποία βιώνουμε ακούσια, δεν αποτελεί την πραγματική πηγή του συναισθήματος: διότι για να λειτουργήσει η ντροπή, θα πρέπει εμείς οι ίδιοι να συναισθανθούμε ότι έχουμε προδώσει κάποιον πολύ ιδιαίτερο: εμάς τους ίδιους. Εδώ εντοπίζεται μια πολύ σημαντική διαφορά μεταξύ του να τελείς ένα παράπτωμα και του να μην έχεις καν τη δυνατότητα να αντιλαμβάνεσαι ότι μπορεί κάτι το οποίο κάνεις να αποτελεί πηγή ντροπής: σε αυτή την περίπτωση δεν τίθεται καν θέμα αυτοαξιολόγησης - θεωρώντας ότι είσαι σε όλα άμεμπτος, τέλειος, εκ των προτέρων δικαιωμένος, ουσιαστικά παύεις να επικοινωνείς με τους άλλους, παύεις να μοιράζεσαι αξίες, ή να προσπαθείς να δώσεις κάτι με νόημα στη διαπροσωπική σου επαφή.

Με τα λόγια του συγγραφέα

«Κατά τη συγγραφή του δοκιμίου "Αιδώς, Αγάπη, Αγωνία" επιθυμία μου ήταν να κατανοήσω τη φορά του θυμικού βλέμματος: στην αιδώς στρέφεται εντός μας, στην αγάπη ανοίγεται προς τον άλλον, στην αγωνία μετεωρίζεται αφενός προς την πραγματικότητα, αφετέρου προς τον εαυτό μας. Πρόκειται για ένα τρίπτυχο εννοιών που έχουν καθοδηγήσει το συλλογισμό στοχαστών με τους οποίους συνδιαλέγομαι στην έρευνά μου: ήθελα να διαπιστώσω αν η θεώρηση αυτών των φιλοσόφων μπορεί να φωτίσει σημαντικές εμπειρίες του σήμερα.

Η αιδώς είναι σαν ένα θυμικό έγκαυμα που συνδέεται με μια αφινίδια αίσθηση ασυμπτώτητας και απώλειας ελέγχου. Οι κοινωνικές διαστάσεις της αιδούς είναι κρίσιες, καθώς η παρουσία των άλλων είναι συχνά καθοριστική για την ανάπτυξη του συναισθήματος. Κατά την άποψή μου, όμως, κάποιες φορές οι πιο αυστηροί κριτές του εαυτού μας είμαστε εμείς οι ίδιοι. Θα έλεγα ότι η αιδώς, η ντροπή και η αισχύνη (η ελληνική γλώσσα διαθέτει τρεις διαφοροποιημένες αποδόσεις αυτού του συναισθήματος) αποτυπώ-

υφίσταται η οποιαδήποτε φυσική απόσταση από αυτόν - όμως ούτε αυτό ισχύει, αντίθετα νομίζω ότι προβάλλει μια ρομαντική φαντασίωση. Κατά την άποψή μου, η αγάπη είναι κατ' αρχάς η εμπειρία θραύσης των αμυνών μας, όλων των μηχανισμών που έχουμε καλλιεργήσει για να μην ερχόμαστε σε πραγματική επαφή με τους άλλους. Η αγάπη, διαρρηγνύοντας αυτά τα οχυρά, μας εκθέτει στον άλλον - σε αυτό έγκειται ότι είναι χαροποιός, αλλά και απρόβλεπτος, ενίοτε και επώδυνος.

Το φιλοσοφικό τρίπτυχο ολοκληρώνεται με το πολύσημο βίωμα της αγωνίας, που πηγάζει από την αίσθηση πως ό,τι αρνητικό ή θετικό έχει ο βίος μας δεν είναι άμοιρο των επιλογών μας - μια αίσθηση συνευθύνης για την ύπαρξή μας, την οποία πολλοί θα προτιμούσαν να αποφύγουν. Επειδή το τι τελικά θα προκύψει από τις επιλογές μας δεν είναι δεδομένο, οι ίδιοι πολλές φορές διστάζουμε, θέτοντας εμπόδια σε αυτή την κίνηση προς τα μπρος. Η αγωνία είναι, θα έλεγα, η αίσθηση (για κάποιους ζωοδοτική, για άλλους αγχώδης) ότι ως ελεύθερα όντα είμαστε αναπόδραστα συνδημιουργοί - και ως εκ τούτου, υπόλογοι- του σκήματος που θα λάβει ο εαυτός μας».

Ο Αντώνης Χατζημωυσής είναι καθηγητής στο Τμήμα Ιστορίας & Φιλοσοφίας των Επιστημών στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Pepperdine στην Καλιφόρνια. Κατέχει ακαδημαϊκές θέσεις στο University College London (UCL), στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ και στο Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης (MIT). Μεταξύ των έργων του ξεχωρίζουν: «The Philosophy of Sartre» (Routledge, 2010), «Self-Knowledge» (Oxford University Press, 2011), «Ο φόβος» (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2014), «Φιλοσοφικά Πορτρέτα» (Πόλις, 2017), «Αιδώς, Αγάπη, Αγωνία» (Πατάκης, 2020). ■

«Αιδώς, Αγάπη, Αγωνία» (εκδ. Πατάκη) του επικεφαλής καθηγητή του Τμήματος Ιστορίας και Φιλοσοφίας των Επιστημών στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Pepperdine στην Καλιφόρνια Αντώνη Χατζημωυσή.

